

**АНОТАЦИЯ И САМООЦЕНКА НА МАТЕРИАЛИТЕ,
ПРЕДСТАВЕНИ ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРСНАТА ПРОЦЕДУРА**

Анотация на хабилитационен труд – монография „Лично и антологично. Автоантологични модели и персонални антологийни присъствия в българската лирика от периода 2008 – 2017 година” (LiterNet, ISBN 978-954-304-439-9, 315 страници, Варна, 2019)

Хабилитационният труд, представен за участие в конкурса за академична длъжност „доцент”, е публикувана монография със заглавие „Лично и антологично. Автоантологични модели и персонални антологийни присъствия в българската лирика от периода 2008 – 2017 година” (LiterNet, ISBN 978-954-304-439-9, 315 страници, Варна, 2019). Избраната тематика е естествено продължение на трайните ми научни интереси в сферата на историята на съвременната българска литература и в частност – на съвременната българска поезия.

Монографията, избрала за своя тема автоантологичните лирически модели на съвременни български поети в периода на десетилетието 2008 – 2017 година, се състои от четири глави и заключение. В **първата част – „Контексти, изследователски подходи, опити за подредба”** изследването аргументира интереса си с оглед на специфичния статут на лирическата книга тип лична/персонална/авторска антология като притежаваща силен саморефлексивен характер, тъй като съсредоточава в обща и сложна художествена територия персоналния авторски процес по селектиране и намерението за висока представителност на антологичното съдържание, която превръща този тип издание в сборник на „високия естетически максимализъм“.

Автоантологичният модел се коментира в контекста на вече утвърдени изследователски тези (Биляна Курташева, Пламен Дойнов, Светлозар Игов, Михаил Неделчев), възприемащи го като резултат на определена зрялост и лични естетически нагласи, като силен израз на индивидуалната авторска воля, като акумулиращ задълбочаването на процеса на лично антологийно мислене и в този смисъл – важна част от процеса по саморазбирането на литературата, основаващо се и на „персоналния канон”, който всеки автор създава чрез личните си антологии. Аргументира се и изборът на изследвания хронологически периметър между 2008 г. и 2017 г., като период със специфична характерология на „натрупване” на персонални антологични издания; очертава се списъкът на отпечатаните лични антологии и се уговаря спецификата им, като се прави опит за подредба, съобразно поводи от различен характер; коментира се персоналната антологична инициатива като специфична форма на творческа рекапитулация и не/окончателност в личния естетически избор за определен творчески период. Обосновават се и основните изследователски подходи, чрез които трудът се реализира – литературноисторически, литературнокритически и текстологичен. Аргументират се и принципите на композиране на монографията, основанията за подредба в трите следващи части, като заедно с това се уговарят и

„отклоненията“ от следваната логика – както във водещия за изследователската подредба хронологически принцип, така и при съобразяването с определени съдържателно-смислови контексти.

Втората част на монографията – „**Личните антологии – имена, модели, концепции**“, представя 14 български поети с общо 16 техни антологични книги, появили се в указания период. Принципът на подредбата събира 14 автономни подчасти, всяка от които се занимава с конкретен автор и анализира модела, в който той изгражда своето лирическо антологично издание от периода. В тази част изследователските усилия работят на две „нива“ – превръщайки в център автоантологията от периода, анализът работи текстологично с художествените текстове, включени в тях. Текстологичната работа в „близък план“, извършена и поддържана навсякъде в тази монографична част – и на текстово, и на паратекстово равнище, отчита и специфични творчески и биографични „казуси“, съпроводили съдбата на антологични текстове и книги. Така анализът прави опит да очертае внимателно всеки един персонален антологичен релеф, като „сговаря“, от една страна, непрекъснато разширяващата се в актуалния автоантологичен модел перспектива на единичното, отделно творчество, от друга – роящата се в нея множественост. На друго ниво това предпоставя необходимостта от широк литературноисторически контекст, предизвикал изследователско завръщане до десетилетията на 60-те и 70-те години на миналия век. Тогава именно започват да се раждат „изворите“ на днешните книги с избрано – лирическите книги на самоантологизиращите се в последното десетилетие поети. Поддържането на двете „нива“ на изследователска работа се опитва продуктивно да се „възползва“ от напрегната комуникация между тях. Именно в тази комуникация изследването поражда и генерира и най-полезния си литературноисторически потенциал.

В сходна изследователска перспектива е осъществена и **трета част** от монографията – „**Избрано след смъртта или посмъртното битие на поетите (Веселин Сариев, Янаки Петров, Здравко Кисьов, Гриша Трифонов, Веселин Тачев, Николай Кънчев)**“, която се занимава с посмъртни антологични книги, появили се в периода. Като има предвид естествената презумпция, че тези издания са дело на съставител и в тях е невъзможно да се прояви личната авторова воля в изготвянето на представителната лирическа книга и като се основава и тук на внимателни текстологични и литературноисторически проследявания, изследването анализира антологичните, посмъртно изготвени концепции, като поставя акцент именно върху ролята на съставителя. Отговорността на неговия статут се мисли като съизмерима, от една страна, с етиката на инициатива от такъв характер, а от друга – с връзката, която посмъртните антологии имат с процесите на литературноисторическо оценностяване – и като част от възможната заявка и/или участие на едно творчество в конструирането на съвременния литературен канон.

Четвъртата част на монографията – „**Първите антологии на „последните поети“**“ проследява автоантологичните „биографии“ на част от поетите от поколението на 80-те години на 20. век. Заглавието, избрано за тази част, е своеобразна реплика спрямо единствения за периода колективно-поколенчески антологичен проект, свързан

именно с общността на „забутаното поколение“ (М. Николчина) – антологията от 2010 г. „Последните поети от 80-те“, със знаково „редактирана“ версия на заглавието на втория си тираж от 2012 г. „Последните 12 поети от 80-те“. Колективната антология е повод за известно припомняне на литературноисторически контексти, в които поколенческият формат се оказва работещ изследователски инструмент. Но заедно с това – и достатъчно противоречив спрямо основанията личният антологичен проект на всеки един от тези поети да бъде полаган и в периода 2008 – 2017 г. в непременно връзка със „списъчната база“ на генерацията. С други думи – независимо от обвързаността на един или друг автор с такъв богат на възможности изследователски конструктор като литературното поколение, се оказва, че по един особено парадоксален начин именно поколенческите списъци се оказват „алиби“ на трудността, с която автоантологичната гъстота през изследвания период се поддава на такъв тип типологизиране.

В последната част на монографията, назована „Вместо заключение“, се правят обобщения, породени от изследователската работа и се очертават възможните перспективи за продължаващо изследователско четене на автоантологичните художествени модели. Такова четене, възползвайки се от неизменно предстоящата във времето все по-нарастваща времева дистанция спрямо наблюдавания период, може да породи интригуващи типологични съотнасяния и да подхрани специфични форми на литературноисторическо периодизиране, свързани както с подредбите на персоналните присъствия, така и на цялостното литературно поле в периода на първите две десетилетия на 21. век.

Монографията съдържа 315 страници и работи с 407 библиографски заглавия, от които 300 са художествена литература и 107 са критически текстове, разговори и интервюта.

Самооценка на хабилитационен труд – монография:

Монографията „Лично и антологично. Автоантологични модели и персонални антологийни присъствия в българската лирика от периода 2008 – 2017 година“, представена в качеството си на хабилитационен труд, е първи опит периодът на едно съвсем актуално десетилетие, в периметъра между 2008 и 2017 г., да бъде изследван през тематика, свързана с автоантологичните лирически книги от периода. В българското литературознание съществуват изследвания, занимаващи се с колективните антологии в историята на българската литература от първата половина на миналия век, налични са и отделни студии върху колективни и авторски антологии от десетилетието на 90-те години на 20. век, както и отделни статии по темата за периода от началото на новия век. Монографията „Лично и антологично. Автоантологични модели и персонални антологийни присъствия в българската лирика от периода 2008 – 2017 година“, съобразявайки се и позовавайки се на вече написаното по темата в изследователското поле, работи с и обхваща нов и неизследван период, при това – с особена степен на научен риск, поради избора на съвсем актуално спрямо днешния ден десетилетие.

В контекста на изследователската си тематика монографията изгражда свод от цялостни и задълбочени персонални антологийни присъствия на близо тридесет съвременни български живи и вече мъртви поети, очертавайки специфичната динамика при формирането на антологичните им модели. Посредством опорите на лични и посмъртно изготвени антологии от указания период, поетическото творчество на авторите е внимателно проследено и подложено на задълбочени текстологични и аналитични наблюдения, разгърнати в контекста на няколко литературноисторически десетилетия. Отделни наблюдения от такъв характер в съвременното българско литературознание са правени, но за първи път творчеството на изследваните поети се реконструира така детайлно в хронологическата перспектива на движението от отделните им лирически книги към автоантологичните им проекти. В хода на изследователската работа се изгражда и специфичен, съобразен с тематиката, литературноисторически контекст, спрямо който са осветлени някои непознати или не особено огласявани детайли от творческата биография на част от изследваните книги и текстове.

Особен акцент в монографичния текст е проследяването на посмъртните антологии от периода. Настояването за особения статут на съставителя на такъв тип издание е съпроводен с представянето на няколко различни типа съставителски практики, репрезентативни за антологичния модел на „естетически максимализъм“ или проблематизиращи го в една или друга негова зона. Но и посмъртните антологии, и автоантологичните издания като изява на своеобразен „персонален канон“, имат отношение към канонотформиращите процеси в общия литературен процес. Ето защо детайлното и последователно очертаване на персонално-антологичното поле в най-новата българска лирика би било най-малкото необходим и полезен емпиричен ресурс в бъдещи литературноисторически подредби и процеси на естетически оценностоявания. В тази връзка нека отбележим и отскоро известния факт, че лирически текстове и автори, с които монографичното изследване се занимава (Иван Цанев, Ани Илков, Златомир Златанов, Георги Рупчев, Георги Господинов), са вече част от дискуссионните рубрики в общообразователните учебници по литература, изготвени според изискванията на новите учебни програми на МОН.¹

Въпреки че част от изследователски извършеното в монографията едва ли би представлявало масов интерес за редовия по/читател на съвременна българска лирика, то все пак се мисли като полезна „инвестиция“ в литературноисторическото научно познание. Защото – нека си позволим това предположение – литературната ни история, като изграждаща една цялостна културна памет за периода на първите десетилетия на 21. век, би се основавала и на изследвания, работещи в полето на днешната съвременност, без да изпускат от ръка нишката на близкото минало. Такива изследвания са особен и трудно предвидим в резултатността си, но все пак – гарант за това, че сред притеглените към вниманието им автори и книги литературноисторическото познание няма да пропусне да види и отбележи внимателно

¹ Вж. Учебник по литература за 8 клас (съст. А. Хранова, Л. Бояджиев, Л. Шишкова), София, Просвета, 2017), Учебник по литература за 9 клас (съст. А. Хранова, Л. Бояджиев, Л. Шишкова), София, Просвета, 2018, Учебник по литература за 10 клас (съст. А. Хранова, Л. Шишкова), София, Просвета, 2019.

онези, чиито антологични страници след десетилетия ще бъдат мислени не само с респект, но (може би) и с особено висок статут в йерархията на националните литературни ценности.

Анотация и самооценка на представените публикации:

От представените публикации 9 (девет) са обозначени като „**Публикации по темата на монографичния труд**”. Те са автономно оформени статии или версии – разширени или със задълбочаване на различни съдържателни акценти, на изследваната в монографията тематика. Две от тези публикации – „Юбилейната смърт на националния герой (Късни употреби на образа на Васил Левски: из социалистическата художествена литература, социалистическия печат и отвъд тях)” (2019) и „Възторзи по името (или за две съвременни антологии, посветени на Апостола, и отвъд тях)” (2018), представят и разширена изследователска перспектива във функциониране на тематичната колективна антология в контекста на темата за национализма в съвременната българска литература. Тези текстове се занимават с някои употреби на образа на Васил Левски в периода на комунистическите и посткомунистическите десетилетия в България – в художествени текстове, периодика и съвременни тематични антологии. Статията „Възторзи по името (или за две съвременни антологии, посветени на Апостола, и отвъд тях)” (2018), е представена като доклад и дискутирана с особен интерес на Международна научна конференция, посветена на 180-годишнината от рождението на Васил Левски, проведена през декември, 2017 г. в гр. Карлово (България).

Статията „Лично и антологично или някои наблюдения над авторски лирически антологии в съвременната българска литература от периода 2010-2017 година”, е научно рецензирана и публикувана в STERHANOS – рецензирано мултиезиково научно списание на ФФ на МГУ „Михаил Ломоносов” и вече предизвиква интерес на учени, ангажирани с внимание към съвременната българска литература.

В раздела „**Други публикации**“ статиите, отпечатани в списания и колективни томове, са 18 (осемнадесет). Те са в тематика, доминиращо обвързана с изследователски интерес към съвременна българска литература от втората половина на 20. век и началото на 21. век. Някои от тях са обвързани с тематични издателски инициативи (напр., „Любими съвременни автори и книги. Четене, рецепция, литературни конкурси”, 2016), други са част от успешно реализирани международни проекти („Българският Джеймс Бонд или господин Никой – няколко криминални сюжета в българската литература”, 2016, в съст. с М. Панова, И. Георгиева). Статията „В „утробата на кита” или „тихият вик” на българските поети през 60-те и 70-те години на XX век” (2014) е публикувана в авторитетното славистично полско списание *Poznanskie studia Slawistyczne*.

Част от представените публикации са първоначално представени като доклади и дискутирани на национални и международни научни форуми. Текстът „Тихата лирика – контексти и генеалогия на понятието” е представен като пленарен доклад и дискутиран в рамките на Националната научна конференция „Тихата лирика” в българската литература” (Велико Търново, 2015) с категорични констатации за

приноси моменти в тематиката. Като доклади са представяни варианти на статиите „1968: Една визуална емблема” (2009), „Епопея на незабравимите” – усвояване и конструиране на историческата памет” (2009), „Детство на Балканите или за синдрома „Питър Пан” в съвременната белетристика на някои балкански литератури” (2009), „България – сляпата памет” (2010), „Пет птици” или за един лирически модел в поезията от края на 50-те и рез 60-те години на ХХ век” (2012), „Паисий на фронта” или как се чества 200-годишния юбилей на „История славянобългарска” (2013).

Статиите със заглавия – съответно – „Брачните песни” на Ивайло Иванов. За любовта, иронията и сарказма”, „Полет над замръзналата Лета” и „Дарбата на нестихващата пастирска будност”, публикувани в специализирано електронно списание LiterNet, са аналитично вглеждане в три лирически книги на съвременния български поет Ивайло Иванов, появили с в периода 2008 – 2013 година. Критическите интерпретации, направени в статиите, имат отношение към част от наблюденията в монографията „Лично и антологично. Автоантологични модели и персонални антологийни присъствия в българската лирика от периода 2008 – 2017 година” (2019), но биха могли да бъдат и полезна изследователска перспектива за всяко едно бъдещо монографично изследване върху лириката на Ивайло Иванов.

Две от представените статии са публикувани в сборници, изготвени в чест на съвременни български литературоведи – „Поетическо изкуство” или разноликият канон” (2012) в сборник в чест на проф. д.ф.н. Светлозар Игов, а „Посмъртното битие на автора, или за три лирически антологични книги” (2019) – в сборник в чест на доц. д-р Атанас Бучков.

Представените публикации са литературноисторически и литературнокритически статии, чиято тематика е приоритетно ангажирана с историята на българската литература от втората половина на 20. век и началото на 21. век. Една част от тях се занимава и с изследователски вглеждания в съвременната романова литература на Балканите или предлага изследователски наблюдения с интердисциплинарен характер. Публикациите представят настойчива, дълготрайна и последователна работа в научното поле на историята на българската литература от средата на миналия и първите десетилетия на 21. век.

Изготвил:

Гл. ас. д-р Гергина Кръстева